

A nemzeti és etnikai kisebbségekről. A Magyar Szocialista Párt programajánlata a magyarországi nemzeti és etnikai kisebbségeknek (1994)

1. A nemzeti és etnikai kisebbségek jogainak védelme, és más kisebbségek tolerálása a demokrácia fokmérője.

A szocialisták valamennyi kisebbség társadalmi helyzetét, jogaik védelmét és érvényesítését a demokrácia fokmérőjének tekintik. Az MSZP álláspontja szerint a Magyarországon élő kisebbségek között kiemelt jelentősége van a nemzeti és etnikai kisebbségek létezésének és fejlődésének. Az államnak, a társadalomnak kötelessége a nemzeti és etnikai, vallási kisebbségek, mint hagyományőrző és fejlesztő közösségek támogatása. A kulturális, civiltársadalmi, szexuális és más kisebbségeknek joguk van a társadalom toleranciájára és megértésére. Az alkotmányos keretek között Magyarországon tevékenykedő valamennyi kisebbség jogait biztosítani kell. A kisebbségi létből adódó hátrányos helyzet kompenzálása, s a gyakorta jelentkező kisebbségi érzés' és szorongás ellensúlyozása érdekében megfelelő demokratikus biztosítékokra, társadalmi megértésre, türelemre és segítségre van szükség. Olyan társadalmi légkör kialakítása szükséges, hogy senki ne éljen mássága miatt e hazában félelemben és szorongásban.

2. A nemzeti és etnikai kisebbségek valódi jogegyenlőségét!

A kisebbségek a társadalom politikai és kulturális pluralizmusának fontos összetevői, államalkotó tényezők. A szocialisták a Magyarországon élő nemzeti és etnikai kisebbségek nyelvét, kultúráját, történelmi hagyományait olyan értékeknek tartják, amelyek megőrzése és gyarapítása a kisebbségek és a többségi társadalom közös érdeke.

A szocialisták tudatában vannak, hogy a nemzeti kisebbségek fennmaradása és fejlődése, a többség és a kisebbség közötti objektíve meglévő egyenlőtlenségek mérséklése sajátos jogokat, pozitív diszkriminációt igényel. E jogok nem kivételezést jelentenek, hanem a kisebbségi létből fakadó hátrányokat ellensúlyozzák. A nemzeti és etnikai kisebbségek identitásának megőrzése és fejlesztése érdekében a magyar szocialisták mindenkor fellépnek e kisebbségek nem formális, hanem valódi jogegyenlőségéért.

Keletről Nyugatra Európa közepén

3. A nemzeti önazonossághoz (identitáshoz) való jog biztosítását.

A nemzeti, etnikai és nyelvi önazonossághoz (identitáshoz) való jog alapvető emberi jog. A valamely népcsoporthoz való tartozás vállalása az egyén kizárólagos, elidegeníthetetlen emberi joga. Az egyént e jogában sem állami szerv, sem civiltársadalmi szervezet, sem más egyén nem korlátozhatja. A nemzeti önazonossághoz való jog biztosítja az egyéni szabadság és szuverenitás, valamint a nemzeti közösség és kisebbségi közösség harmonikus viszonyát.

Az MSZP szociáldemokrata, szocialista értékrendjének megfelelően fontosnak tartja az emberi, társadalmi közösségek szerveződését és működését, a közösségi szolidaritás érvényesülését. Egyidejűleg elhatárolódik a múlt kollektivista túlzásaitól és az önző individualizmustól. Az alapvető nemzeti közösségi, illetve nemzeti kisebbségi célok megfogalmazásában és végrehajtásában való részvétel, az alkalmazkodás szükségessége az egyén, így a kisebbségi egyén részéről feltételezi szuverenitásának akaratlagos önkorlátozását. Ez a vállalt biztosítékot jelenthet az egyén számára, hogy politikai célok által manipulált „nemzeti egységnek”, vagy kisebbségi közösségnek ne rendelhessék alá. A szocialisták csak e feltételek együttes megléte esetén tartják lehetségesnek, hogy a közösségi elv és szerveződés, valamint az egyén szabadságának megőrzése között ne alakuljon ki konfliktus.

A nemzeti önazonossághoz való jog lehetővé teszi az etnikai kirekesztés elkerülését is. Az egyén egyidejűleg akár két vagy több nemzethez, népcsoporthoz tartozónak vallhatja önmagát kettős vagy többes kötődése révén.

A nemzeti és etnikai kisebbségek önazonosságának megőrzése és fejlesztése függ az adott államban biztosított kisebbségi jogoktól, a társadalmi légkörtől, a „kisebbségbarát környezet” lététől vagy hiányától, s a kisebbséghez tartozó személyek azon akaratától és erőfeszítéseitől, hogy megőrizték sajátos arculatukat.

4. A hazai kisebbségi kérdés reális társadalmi értékelését, nagyobb nyilvánosságot.

A Magyarországon élő nemzeti és etnikai kisebbségek problémája a 80-as évek végétől kezd megfelelő helyre kerülni a politikai közéletben. A politikai elit egyre inkább felismeri, hogy a nemzeti és etnikai kisebbségek ügye fontos társadalmi kérdés, megkerülhetetlen belpolitikai feladat; a cigányság helyzete pedig társadalmi feszültségforrást jelent. A közvélemény azonban még most sem ismeri kellőképpen a hazai kisebbségek problémáit. A szocialisták fontosnak tartják, hogy a magyarországi nemzeti és etnikai kisebbségek kérdése végre elfoglalja azt a helyet a magyar politikai, társadalmi és szellemi életben, amely jelentőségénél fogva megilleti.

A szocialisták mindenkor hangsúlyozták – és ezt programjuk is pontosan tükrözte –, hogy nem célszerű és nem indokolt összekötni a hazai nemzeti és etnikai kisebbségek ügyét a határon túli magyarság ügyével. A hazai kisebbségek és a határon túli magyar népcsoport

tok helyzete, tudata közti különbségek döntően abból származnak, hogy a hazai kisebbségek saját akaratukból évszázadok óta a magyar állam keretei között élnek, – a magyar kisebbségek döntő többsége ellenben – akaratától függetlenül – a trianoni szerződés után került más állam fennhatósága alá. A külföldön élő magyarok sokszor létükért küzdve radikalizálódnak, és ez indokolt lehet az adott körülmények között. A hazai kisebbségek problémáinak kezelése, illetve megoldása csakis hosszú közös erőfeszítés eredménye lehet.

Meghatározott politikai erők a „viszonosság” követelményét hangsúlyozzák Magyarországon és szomszédainknál egyaránt. Az MSZP megítélése szerint a „viszonosság”, a kölcsönösség követelménye annyiban érvényes, hogy valamennyi nemzeti és etnikai kisebbségnek biztosítani kell az alapvető jogokat. A szocialisták felfogása szerint az általános kisebbségi elveket és normákat mindenkor az adott kisebbségi népcsoport tényleges adottságainak (területi elhelyezkedés, nyelvi, történelmi hagyományok, identitástudati szint, vallási-felekezeti tagozódás, a társadalmi munkamegosztásban betöltött szerep, szociális állapot, stb.) megfelelően kell érvényesíteni, s nem valamiféle mechanikus viszonzossági elv alapján.

A magyarországi kisebbségek és a határon túli magyarok helyzete között a tekintetben van kapcsolat, hogy az általános kisebbségi elveknek és normáknak mindenhol érvényesülniük kell. Kétségtelen, hogy a magyarországi kisebbségek minden megoldatlan problémája hátrányosan hathat a határon túli magyarok helyzetére. Ez utóbbi tétel viszont fordítva nem igaz: a magyarországi kisebbségek jogainak biztosítása és elért kezdeti pozitív eredményeink nem feltétlenül találnak viszonzásra a szomszéd országok állami szervei részéről.

A szocialisták szerint alapvetően külön kell kezelni a magyarországi kisebbségek és a határon túli magyar kisebbségek ügyét. Joggal sérti a magyarországi nemzeti és etnikai kisebbségek önértékét az időnként tapasztalható összekapcsolás, annak nyílt vagy burkolt érzékeltetése, miszerint a hazánkban élő kisebbségekkel való törődés valódi mozgatórugója a határon túli magyarság segítése lenne. Ezek az időnkénti, bár nem mérvadó politikusi megnyilvánulások ugyanakkor némely kisebbségben olyan leegyszerűsítéseket táplálnak, amelyek kétségbe vonják a hazai kisebbségi kérdést 1989. óta önértékén, belpolitikai feladatként kezelő magatartás egészének hitelességét, a nemzeti és etnikai kisebbségi törvény elfogadásának és végrehajtásának őszinte szándékát.

Az MSZP elengedhetetlennek tartja, hogy a közvélemény lényegesen jobban ismerje meg a magyarországi nemzeti és etnikai kisebbségek helyzetét, gondjait és törekvéseit. Módosuljon az az állampolgárok tudatában meglévő kép, amely a reálisnál még ma is jobbnak tudja a hazai kisebbségek társadalmi és kulturális viszonyait, valamint a kisebbségi jogok gyakorlati érvényesülését. A tömegtájékoztatásban és a közvéleményben mérséklődjenek és szűnjenek meg a magyarországi és a határon túli kisebbségekről meglévő ismeretek aránytalanságai.

Keletről Nyugatra Európa közepén

5. A nemzeti és etnikai kisebbségek önszerveződésének támogatását!

A szocialisták üdvözlik, hogy az elmúlt években a kisebbségek önszerveződésének, öntudatosodásának folyamata előrehaladt. Ha van is bizonyos fáziskésés a többségi társadalom civil társadalmi önszerveződéséhez képest, mára egyre jelentősebbnek tekinthető a magyarországi kisebbségek aktivitása és demokratikus alapokon való szerveződése.

A szocialisták a partneri viszony, az egyenjogúság alapján támogatják a megélénkülő kisebbségi önszerveződéseket. A tagolt politikai rendszer, a hatékony érdekképviselő elképzelhetetlen egyrészt a civil társadalom részét képező kisebbségi szervezetek, másrészt a közjogi státuszú kisebbségi önkormányzatok létrejötte nélkül.

A magyarországi nemzeti és etnikai kisebbségek szervezeteiben végbement demokratikus megújítási folyamat a kisebbségi törvény végrehajtása során megalakuló Országos Kisebbségi Önkormányzatok létrehozásában teljesebben ki. A kisebbségek országos önkormányzatainak létrehozását össze kell hangolni a meglévő és ezután létesülő kisebbségi országos szervezetek működésével. Előfordulhat, hogy egy adott kisebbség úgy ítéli meg, hogy mind az egyesületi (magánjogi), mind az önkormányzati (közjogi) önszerveződésre igényt tart. A szocialisták üdvözlik, hogy a Magyarországon élő nemzeti és etnikai kisebbségek demokratikus szervezetei és képviselői a Magyar Országgyűlés és más hatalmi szervek partnereivé váltak. A megnövekedett kisebbségi állampolgári aktivitás, a kisebbségi szervezetek, a Kisebbségi Kerekasztal tevékeny részvétele alapvetően hozzájárult a kisebbségi törvény megszületéséhez és a kisebbségi politika 1989. és 1994. között történt újfélé megfogalmazásához.

6. Az autonómia megvalósítását, a kisebbségi önkormányzatok megeremtését!

A szocialisták a kisebbségek életének lényeges formálójának tekintik a Magyar Országgyűlés által 1993. július 7-én 96 %-os szavazataránnyal elfogadott, a nemzeti és etnikai kisebbségek jogairól szóló törvény következetes megvalósítását. Az MSZP szerint a kisebbségi törvény megfelelő jogi alap ahhoz, hogy lényeges fordulat következzen be a hazai kisebbségek életében. A törvény esetleges korrekciója a következő önkormányzati választásokat, a kisebbségi önkormányzatok létrehozását követően néhány év elteltével tűnik indokoltnak.

Az MSZP rendkívül fontosnak tartja, hogy a kisebbségi állampolgárok minél alaposabban ismerjék meg a kisebbségi törvény által biztosított jogokat, tisztában legyenek a törvény vonatkozásaival és éljenek az adott lehetőségekkel. A szocialisták e cél megvalósítását azal is elő kívánják mozdítani, hogy szakmai, értelmező anyagot állítottak össze a nemzeti és etnikai kisebbségi törvény jogi lehetőségeinek kihasználásáról, a törvény alkalmazásáról.

A kisebbségi törvény végrehajtása során a szocialisták kulcsfontosságúnak tartják a ki-

sebbségi önkormányzatok létrejöttét. A három változat (kisebbségi települési önkormányzat, közvetlen illetve közvetett módon létrejövő helyi kisebbségi önkormányzat) illetve országos kisebbségi önkormányzatok létrehozásához elengedhetetlen, hogy az Országgyűlés, a parlamenti pártok, a Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Hivatal, az érintett kormányzati szervek elősegítsék a kisebbségek aktivitását, a kisebbségi civiltársadalmi önszerveződést.

A kisebbségek jogairól, valamint a közoktatásról szóló törvény és más törvények által biztosított lehetőségekkel élve a kisebbségi önkormányzatok létrehozásával megvalósulhat és kiteljesedhet a kisebbségek közjogi és kulturális autonómiája. A szocialisták igyekeznek elősegíteni azt, hogy a kisebbségi önkormányzatok létrejötte konfliktusmentesen, a helyi társadalmi béke és normális együttélés megőrzése közepette menjen végbe. Ennek rendkívül fontos anyagi feltétele a Kompenzációs Alap biztosítása az 1994. utáni években, amely a települési önkormányzatokat hivatott segíteni a helyi intézmények, vagyontárgyak átadásában.

További politikai-szemléleti feltétel a vegyes lakosságú települések önkormányzati, politikai és kulturális vezetésének megfelelő tájékoztatása és tájékozódása a kisebbségi önkormányzatok létrehozásának törvényi feltételeiről. A szocialisták kezdeményezik, hogy az önkormányzati választásokat megelőzően a kisebbségek által is lakott településeken a kisebbségi szervezetek, egyesületek, személyiségek, valamint az önkormányzati testületek, és a helyben működő pártok hozzanak létre koordinációs fórumokat, folytassanak egyeztető tárgyalásokat. Az MSZP a maga helyi szervezetein és a baloldali önkormányzati közösségen (BÖK) keresztül is hozzá kíván járulni ahhoz, hogy a kisebbségi önkormányzatok létrehozása ne vezessen a településeken helyi konfliktusokhoz vagy feszültségekhez.

7. Kisebbségi önszerveződés: a helyi szinttől az országos politikáig.

A szocialisták a magyarországi nemzeti és etnikai kisebbségek helyzetének javítása érdekében szükségesnek tartják a kisebbségek országos szintű politizálását; a kisebbségi országos önkormányzatok és a parlament közötti partneri viszony kialakítását, valamint a helyi és a regionális önszerveződés elősegítését. Az MSZP a kisebbségek igénye esetén kész együttműködni mindezek megvalósításában.

A szocialisták partnerek a nemzeti és etnikai kisebbségek valamennyi jogos követelésében. Elsősorban azoknak a kisebbségi szervezeteknek kívánnak segítséget nyújtani, amelyek egyfelől a kormánnyal, a helyi önkormányzatokkal szemben megfogalmazzák a kisebbségek szükségleteit, jogos igényeit, másfelől a kisebbségek tagjai kérésére is szervezőmunkát valósítanak meg. Az MSZP különösen fontosnak tartja azon kisebbségi szervezetek tevékenységét, amelyek elősegítik a kisebbségek civiltársadalmi önszerveződését, aktivitását, s ennek keretében jogsegélyszolgálatot, vállalkozói tanácsadó szolgálatot; oktatási szolgálatot, identitásórzó, kulturális és egyéb tevékenységet folytatnak, helyi szinten egy új típusú

Keletről Nyugatra Európa közepén

kisebbségi civiltársadalom létrejöttét egyengetik. Az MSZP kész e törekvések hatékony támogatására. Az asszimiláció folyamata csak akkor állítható meg és fordítható vissza, ha a kisebbségi bázis aktivitása is megnő, szinkronba kerül a kisebbségi vezetők dinamizmusával. Ez biztosíthatja a szükséges közösségi kontrollt, amely megóvhatja a kisebbségi vezetőket a túlzott radikalizálódástól, illetve a kellő önbizalom és aktivitás hiányától.

8. Önszerveződést megyei, illetve regionális szinten is!

A szocialisták a kisebbségi törvény megalkotásakor is fontosnak tartották, hogy az országos és a helyi települési szint között legyen egy összekötő kapocs, a megyei, illetve a regionális szint, amelyet véleményünk szerint erősíteni kell. Ez a megyei, illetve regionális szint a kisebbségek helyi önszerveződéséből épülhet fel, alulról felfelé, amihez a kormányzatnak és az önkormányzatoknak hathatós segítséget kell nyújtaniuk. A regionális, a megyei szintű intézmények működése nagyon fontos a magyarországi településviszonyok, a szétszórt elhelyezkedés következtében. Különös jelentősége lehet a regionális önszerveződés azon formájának, amely a határon túli, az adott kisebbséghez tartozó személyekkel és szervezetekkel való kapcsolattartást is szolgálni kívánja.

9. Az oktatás és a kultúra a kisebbségi megmaradás fő feltétele!

A kisebbségi törvény megalkotása szükséges, de nem elégséges feltétele annak, hogy döntő fordulat jöjjön létre a kisebbségek életében. Ahhoz, hogy a kisebbségek önazonosságának megőrzésében és fejlesztésében döntő fordulat bekövetkezzék, az első számú feladat változatlanul az – amit a szocialisták az elmúlt években is hangsúlyoztak –, hogy érdemi előrelépés történjen a kisebbségi oktatás terén. A kisebbségi önkormányzatok létrejötte mellett ez lehet a kisebbségi törvény leglényegesebb hozadéka. A kisebbségi önkormányzatok működésének a kultúra és az oktatás a központi eleme. A szocialisták a kulturális autonómia keretében a nemzeti és etnikai kisebbségek óvodai, alap- és középfokú, anyanyelven történő oktatásának rendezését, a felsőfokú oktatásban ösztöndíjak biztosítását, a könyvtári és közművelődési ellátást, a kisebbségi médiák fejlődését tartják a legfőbb és legsürgetőbb teendőnek.

A kisebbségek oktatása terén kulcsfontosságú az anyanyelvű pedagógusok képzése, amelynek biztosítása állami feladat. Az MSZP fontosnak tartja, hogy a kisebbségi törvény rendelkezésével összhangban mielőbb államközi szerződések jöjjenek létre a kisebbségekhez tartozó személyek teljes-, rész-, illetve továbbképzéséről és tudományos kutatási tevékenységük elősegítéséről, illetve az oklevelek, a diplomák kölcsönös elismeréséről. A kisebbségi oktatás egyik alapfeltétele, hogy az állam biztosítsa a kisebbségi oktatáshoz szük-

séges tankönyvek megjelentetését, s támogassa az egyházaknak a kisebbségek anyanyelvén végzett vallási tevékenységét.

A magyar szocialisták szorgalmazzák a nemzeti és etnikai kisebbségek számára biztosított rádió- és televízióműsorok bővítését, s az anya- illetve nyelvszomszágokkal kötött szerződésekben a televízió- és rádióműsorok (műholdas) vételi lehetőségeinek megoldását az évtized végéig.

A szocialisták alapvető jelentőségű kérdésnek tekintik azt, hogy megerősödjön a nemzeti és etnikai kisebbségek értelmisége, pedagógus, jogász, közigazgatási szakértő rétege.

Az MSZP ajánlja az illetékes szervezeteknek, hogy a nemzeti alaptantervnek legyen része a „Közép-európai ismeretek” című tárgy, amely a szomszéd népek, országok történelmét, irodalmát, kultúráját, etnikai viszonyait, s külön a magyarországi nemzeti és etnikai kisebbségeket ismertetné meg a tanulókkal.

10. A szociális hátrányok mérséklését!

Az MSZP – szocialista, szociáldemokrata hitvallásának megfelelően – különös figyelmet fordít a szociális esélyegyenlőségre, ezen belül a nemzeti kisebbségek helyzetére. A hátrányos szociális állapotok gyakran összekapcsolódnak a kisebbségi létből fakadó, történelmi gyökerű hátrányokkal. A hátrányos helyzetű kisebbségi állampolgárok esetében a szociális esélyegyenlőség követelménye nem a kisebbségi népcsoporthoz való tartozásból, hanem meghatározott szociális státusból fakad. Ebből következően nem indokolt külön szociális intézményrendszert kialakítani a nemzeti és etnikai kisebbségek számára, de fontos biztosítani, hogy az általános szociális feladatú intézményekben a kisebbségi léthelyzetet, problémákat, nyelvet ismerő szakemberek is tevékenykedjenek.

A kistélepülések hátrányos helyzetének mérséklése, az ország elmaradott térségeinek fejlesztése nélkül nem orvosolhatjuk a hazai kisebbségi problémák jelentős részét sem. Sőt az ország gazdasági, társadalmi lecsúszásának megállítása nélkül, a falusi munkanélküliség enyhítése, a megélhetési lehetőségek javítása nélkül nem várható a kisebbségi aktivitás növekedése sem. A megélhetés biztosítása, a munkához jutás ma adott esetben lényegesen fontosabbnak tűnik számos kisebbségi állampolgár számára, mint önazonosságának, hagyományainak megőrzése. A kisebbségi aktivitás és önszerveződés alapfeltétele egy meghatározott szociális, foglalkoztatási léthelyzet megteremtése, illetve a kisebbségek vállalkozásának, polgárosodásának előrehaladása.

Különösen szembevetendő a szociális és az etnikai tényezők szoros összefüggése a cigányság esetében. E népcsoport egyenjogúsítása külön társadalmi-kormányzati program kidolgozását követeli meg.

Keletről Nyugatra Európa közepén

11. Cigányság válsághelyzetét kezelő programot!

A szocialisták a cigánykérdést egyszerre tartják etnikai és szociális kérdésnek. Miközben a cigányság önszerveződésének, politikai érdekképviseletének, anyanyelvi és anyanyelvű oktatásának és művelődésének törvényi feltételei már adottak, 1994 és 1998 között a cigányság további társadalmi lecsúszásának megállítására külön válságkezelő programot kell kidolgozni. A Szocialista Párt a roma élethelyzet sajátosságait figyelembe vevő válságkezelő programot, magyar-cigány együttélési koncepciót dolgoz ki.

12. Kisebbségi képviselőket a Magyar Országgyűlésbe!

A Magyar Szocialista Párt 1989. ősze, a Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Titkárság létrejötte óta támogatta, a párt 1990. májusától működő parlamenti képviselőcsoportja pedig a magyarországi politikai erők közül a legegységesebben, leghatározottabban szorgalmazta a kisebbségek parlamenti képviseletét. A szocialisták abból indulnak ki, hogy a hazánkban élő nemzeti és etnikai kisebbségek politikai képviselethez való jogát az Alkotmány biztosítja. Valamennyi demokratikus politikai erőnek kötelessége politikai nyomásgyakorlás és gyámkodás nélkül segíteni, hogy a parlamentben a kisebbségek képviselete jól működjön. A kisebbségek politikai jogérvényesítésének további fontos eszköze lehet a kisebbségek országgyűlési biztosságának tevékenysége.

13. Az állami támogatás társadalmi nyilvánosságát!

Az államnak szavatolnia kell a nemzeti és etnikai kisebbségek jogairól szóló 1993. évi LXXVII törvényben meghatározott anyagi biztosítékokat. A költségvetési támogatásnak összhangban kell lennie a fenti törvénnyel, az ország reális teherbíró képességével, a kisebbségek önazonosságának megőrzésének és fejlesztésének követelményével, de nem vállalkozhat a kisebbségi egyesületi szerveződésből fakadó valamennyi igény maradéktalan teljesítésére. A szocialisták üdvözlik a nemzeti kisebbségek anyanemzeteitől érkező támogatást és fontosnak tartják a kisebbségi közösségek, állampolgárok saját anyagi hozzájárulását is. Az államnak a kisebbségi óvodai és iskolai oktatás normatív támogatásán túl gondoskodnia kell a létrejövő kisebbségi önkormányzatok alapvető működéséről is. Rendezni kell azt az évek óta meglévő problémát, hogy a kisebbségi oktatás normatív támogatását sok helyen nem a kisebbségi tanulók képzésére fordítják. Egyrészt erősíteni kell e külön támogatás tényleges felhasználását; másrészt szükséges a jelenlegi támogatási rendszer megváltoztatása, differenciálása az anyanyelvi órák számától függően.

A létrehozandó Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Alapot úgy kell működtetni, hogy az elosztás szempontjai és indokai világosak és hozzáférhetőek legyenek a kisebbségi állampolgárok és a széles közvélemény számára. Az állami támogatásnak mentesnek kell lennie bármiféle pártpolitikai, ideológiai vagy személyi részrehajlástól. Az állami támogatás jelenlegi túlzottan szervezet-központú elosztási rendjét egyre inkább a tevékenység-központú finanszírozási támogatási renddel kell felváltani, meghatározó elosztási elvvé tenni. A szocialisták fontosnak tartják a Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Alap működési elveinek meghatározásakor az 1990. óta működő Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Alapítvány tapasztalatainak összegzését. További teendő, hogy a nemzeti és etnikai kisebbségi állampolgárok és szervezetek pontosabban ismerjék a pályázás feltételeit és technikáit.

14. Mindenféle állami, illetve pártgyámkodás mellőzését !

Meggyőződésünk, hogy minden segítséget meg kell adni a magyarországi nemzeti- és etnikai kisebbségeknek, de kizárólag pártsemleges alapon. Az MSZP politikailag helytelennek és károsnak tekinti a kisebbségi szervezetek fölötti állami-, vagy' pártgyámkodás bármilyen formáját. Ez azonban nem jelenti sem azt, hogy tagadnánk az 'állami és önkormányzati támogatás szükségességét, sem azt, hogy elvetnénk a kisebbségek pluralista tagozódásra, esetleg pártosodásra irányuló igényét, de elutasítjuk az ezzel való visszaélést.

A szocialisták fontosnak tartják, hogy a többpártrendszerrel törvényszerűen együttjáró pártküzdelmek ne terjedjenek ki a nemzeti és etnikai kisebbségek önszerveződéseire, szervezeteire, s e népcsoportok ne legyenek tárgyai országos vagy helyi hatalmi harcoknak.

15. Pártközi egyeztetést a hazai kisebbségi politikában!

A szocialisták nagy jelentőséget tulajdonítanak annak, hogy létrejött és működik a Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Hivatal, amelynek keretében megalakult a kisebbségi szakértői tanács is. Az MSZP kormányzati szerepvállalása esetén szükségesnek tartja e hivatal államigazgatási státuszának megerősítését, hogy méltó partnere lehessen a magyarországi nemzeti és etnikai kisebbségi szervezeteknek, illetve a különböző parlamenti erőknél. Mérlegelést igényel, hogy a Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Hivatal minisztériumi rangot kapjon az apparátus lényeges növelése nélkül.

A Szocialista Párt fontosnak tartja, hogy a Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Hivatal mellett jöjjön létre egy Kisebbségi Koordinációs Tanács, amely megfelelő szakmai és politikai egyeztető fórum lenne a különböző parlamenti politikai pártok, a kormány, független kisebbségi szakértők és a hazai kisebbségek országos szervezeteinek képviselői között a magyarországi kisebbségi politika stratégiai kérdéseinek kialakítása, a nemzeti közmegegyezés

Keletről Nyugatra Európa közepén

megteremtése, a kisebbségi törvény végrehajtásának figyelemmel követése érdekében. Csak a folyamatos egyeztetés, illetve annak intézményesítése teszi lehetővé azt, hogy a magyarországi nemzeti és etnikai kisebbségek ügyében mérsékeljük a napi pártcsatározások gyakoriságát és intenzitását.

16. Akadálymentes nemzetközi kapcsolatépítés biztosítását!

Az MSZP támogatja a magyarországi nemzeti és etnikai kisebbségeknek törvényben biztosított azon jogát, hogy szabadon tarthassanak kapcsolatot anyaországukkal, nyelvnemzetükkel, valamint más, külföldön élő népcsoportokkal és szervezetekkel. A hazai nemzeti és etnikai kisebbségek természetes joga, hogy magyar állampolgárként anyanemzetük részének tekintsék önmagukat. Kívánatos, hogy a Magyar Köztársaság külpolitikai kezdeményezései a hazai nemzeti és etnikai kisebbségek igényeit is vegyék figyelembe. Nemzetközi szinten is támogatjuk a kisebbségi önszerveződést, az Európai Népcsoportok Föderalista Uniójának tevékenységét. Hasznosnak tartjuk az európai népcsoportok parlamentjének létrehozására irányuló kezdeményezéseket.

17. Nemzetközi szintű jogvédelmi rendszer megteremtését!

A közép- és kelet-európai nemzeti és etnikai kisebbségek jogainak szavatolásához mindezekelőtt az országokon belüli jogvédelemre, a kisebbségvédelem jogi, politikai, anyagi és társadalmi-pszichológiai feltételeinek megteremtésére van szükség. E térségek azonban önmagukban a kisebbségi kérdés kezelésére nem képesek, ezért elengedhetetlen nemzetközi, európai kisebbségvédelmi rendszer létrehozása is. Ennek többek között tartalmaznia kell a szabad identitásválasztást; az anyanyelv elsajátítását; az anyanyelven való oktatás és szakképzés jogát; az anyanyelv használatát a közigazgatásban, az igazságszolgáltatásban, a közéletben, az egyházi szertartások során; az önszerveződés lehetőségét; az adott kisebbség adottságaitól függően a kulturális, a közjogi, a területi, a tájegységi vagy más típusú, illetve kombinált autonómia megteremtésének esélyét; a kulturális, építészeti, vallási emlékek és hagyományok őrzését; az anyaországgal, a nemzetek közösségével való akadálymentes kapcsolattartást; helyi és országos képviselő lehetőségét; saját párt, egyesület, szervezet alakítását, továbbá mindazokat a közösségi megillető jogokat, amelyek önazonosságuk megőrzéséhez és kiteljesítéséhez szükségesek. A Szocialista Párt mind belpolitikai, mind nemzetközi szinten kezdeményezi, támogatja és helyesli konfliktuskezelő és kisebbségvédelmi rendszer létrehozását. Az elmúlt időszak kisebbségvédelmi lépései közül kiemelés érdemel a EBEÉ-ben a kisebbségi főbiztos tevékenységének megkezdése, illetve az Európa Tanácsban a Regionális vagy Kisebbségi Nyelvek Európai Chartájának aláírása.

Az MSZP álláspontja szerint a legsürgetőbb tennivaló egy válságmegelőző, -kezelő és -közvetítő mechanizmus megalkotása. Ennek érdekében szorgalmaznunk kell az EBEÉ keretében 1992. decemberében Stockholmban aláírt, a békéltetésről és a választott bíróságról szóló nemzetközi egyezmény mielőbbi hatálybaléptetését és működtetését. A másik feladat az Európa Tanács Emberi Jogi Bírósága hatáskörének és tevékenységének kiterjesztése a kisebbségeket ért jogsértésekre. Ennek jogi alapjául egy kiegészítő jegyzőkönyvnek az Emberi Jogok Egyezményéhez való csatolása, annak minél több állam által történő aláírása és ratifikálása szolgálna. E válságkezelő és jogvédelmi fórumok nélkül a kisebbségi konfliktusok az európai stabilitást és biztonságot veszélyeztető tényezőkké válhatnak. A Szocialista Párt mind belpolitikai, mind nemzetközi szinten kezdeményezi, támogatja és helyesli egy ilyen konfliktuskezelő és kisebbségvédelmi rendszer létrehozását. Az elmúlt időszak kisebbségvédelmi lépései közül a szocialisták üdvözlik az EBEÉ-ben a kisebbségi főbiztos tevékenységének megkezdését, valamint az Európa Tanácsban a Regionális vagy Kisebbségi Nyelvek Európai Chartájának aláírását. Az MSZP fontosnak tekinti a Nyelvi Charta, illetve a békéltetésről és a választott bíróságról szóló nemzetközi egyezmény mielőbbi ratifikálását, hatályba lépését.

A szocialisták támogatják továbbá az alapvető kisebbségvédelmi elvek egységes európai konvencióba foglalását is. Követendő példának tekintik a nemzeti kisebbségek jogainak biztosításáról aláírt magyar-ukrán és más kétoldalú elvi együttműködési nyilatkozatokat. Közép- és Kelet-Európában a történelmileg kialakult konkrét helyzetek függvényében szükségessé válhat speciális megoldásoknak a nemzetközi normák szellemében történő kidolgozása is. Az MSZP fontosnak tartja, hogy a legitim kisebbségi szervezetek szervesen és intézményesen kapcsolódhassanak be a nemzetközi szervezetek munkájába, a sorsukat érintő nemzetközi tárgyalásokba. A Szocialista Internacionálé 1992. évi XIX. kongresszusán a nemzetközi szociáldemokrácia is szembenézett azzal a kihívással, amelyet a nemzeti önrendelkezés, a nemzeti kisebbségek ügye jelent az egységesülő Európa számára. A szociáldemokrácia gazdag történelmi tapasztalatokkal rendelkezik a szociális konfliktusok kezelésében, a szociális közvetítésben. A szocialisták üdvözlik és a maguk eszközeivel ösztönzik azt, hogy e tapasztalatokra hivatkozva a nemzetközi szociáldemokrácia - más politikai erőkkel közösen - részt kíván venni az etnikai konfliktuskezelés mechanizmusainak kialakításában, a nemzetközi jognak a kisebbségek védelmére irányuló továbbfejlesztésében. Az MSZP arra törekszik, hogy a Szocialista Internacionáléban is megértesse a népcsoportokat, mint közösségeket megillető kollektív jogok fontosságát és létjogosultságát.

18. Következetes diszkriminációellenes joggyakorlatot.

A szocialisták fontosnak tartják, hogy a Magyar Alkotmány, a Büntető Törvénykönyv, a Munka Törvénykönyve, számos, a Magyar Köztársaság által is megerősített nemzetközi szerződés tartalmaz diszkriminációellenes rendelkezéseket. Annak ellenére tehát, hogy van

Keletről Nyugatra Európa közepén

jogi alap a hátrányos megkülönböztetés elleni fellépésre, az ezirányú magyar joggyakorlat nem kielégítő. Az MSZP szerint szükség lenne egyrészt a diszkriminációellenes joganyag ki-fejtésére, részletezésére, másrészt megfelelő intézményi, szervezeti keretek megteremtésére. A kisebbségek országgyűlési biztosának intézménye fontos, de nem elégséges lépés e téren. A szocialisták fontosnak tartják a kisebbségek jogsegélyszolgálatának megteremtését, a hátrányos megkülönböztetések elleni jogi, politikai és intézményi feltételek lényeges javítását.

19. Kisebbségbarát környezetet!

A szocialisták a törvényi szabályozás mellett küzdenek a kisebbségi jogok mindennapi érvényesülését segítő társadalmi közhangulat, „kisebbségbarát környezet” kialakításáért. Fontos feladatuknak tekintik annak tudatosítását, hogy a pótlólagos jogok nem több jogot jelentenek, s nem nyújthatnak lehetőséget a kisebbségeknek arra, hogy azokkal visszaéljenek.

A magyar szocialisták nemcsak a szociális béke megőrzésén, a munkaadók és munkavállalók értelmes kompromisszumain fáradoznak, hanem a maguk eszközeivel az értékek sokféleségének tudatos vállalásán alapuló etnikai békét is elő kívánják segíteni. A nemzeti, etnikai kisebbségek és a többségi magyarság együttéléséhez, az „etnikai békéhez” mindkét fél józanságára, türelmére és önmérsékletére szükség van.

Az MSZP a többségi patriotizmus, a magyar nemzeti öntudat, valamint a Magyarországon élő kisebbségek nemzettudata iránti empátia és segítőkészség szintézisére törekszik. A párt elveiben és gyakorlatában kisebbségbarát, egyidejűleg tiszteletben tartja a többségi nemzettudatot és nemzeti érzést.

A magyar nemzettudat tisztulási folyamata elengedhetetlen feltétel a társadalmi-gazdasági modernizáció megvalósításához, a kisebbségek iránti előzékenységhez, a másság elfogadásához. A tartalmatlan, múltba merengő magyarkodás, sőt, az elmúlt években kibontakozó nacionalista radikalizmus éppen a korszerű magyar nemzeti tudat kialakításában okoz helyrehozhatatlan károkat, rombolja, egyre inkább hiteltelenné teszi a valódi nemzeti önbecsülést. Az MSZP azon fáradozik, hogy a világban élő magyarok szellemi-kulturális összetartozásának jogos igénye ne keltse a Magyarországon élő kisebbségekben a kirekesztettség érzését.

A kisebbségek körében is folyik az önazonosság-keresés, a háttérbe szorított nemzeti identitás megfogalmazása. Tapasztalható – történelmileg nagyon is érthetően – a kisebbségek fokozott érzékenysége is, amely a magyar nemzeti tudat erősödésében eleve fenyegetést lát. Időnként megjelenik a kisebbségek esetében is az önmeghatározás nehézsége – bár ennek veszélyessége nem mérhető a többségi tudat torzulásaihoz, a többségi nacionalizmushoz. Veszélyeztetik a kisebbségek önmeghatározását azok a szélsőséges törekvések, amelyek ellenséggéppel, a többségi magyarság vélt fenyegetésével kívánják a kisebbségi öntudatot életre kelteni. A kisebbségbarát környezet kialakítását, a kisebbségi érdekvédelem hatékonyságát – a pluralizmust természetes adottságnak tekintve – hátráltatják a nemzeti és etnikai kisebbségek, illetve csoportjaik, szervezeteik közötti konfliktusok, presztízsviták is.

20. Harc az előítéletek, az idegengyűlölet, a nacionalista radikalizmus ellen!

A demokratikus magyar politikai erőknél egyértelműen állást kell foglalniuk, hogy a magyar demokrácia értékei között nemzeti, etnikai, vallási alapon nincs, és a jövőben sem lehet helye személyek és csoportok semmilyen megkülönböztetésének, megbélyegzésének, szellemi vagy fizikai megfélemlítésének és bántalmazásának.

A magyar szocialisták határozottan fellépnek a nemzeti önmeghatározási folyamat szaporodó hordalékjelenségeivel, különösen a politikai erővé szerveződő nacionalista radikalizmussal szemben. Elfogadhatatlan számukra bárki részéről a kirekesztő nemzetfelfogás, akár nemzeti-etnikai, akár szociális alapon.

A nacionalista radikalizmussal szembeni fellépés nemcsak politikai, hanem emberi színvonalas is, hogy ebben az országban döntően olyan többségi magyar hazafik élnek, akik identitás-keresésüket kisebbségbarát alapokon alakítják. A nacionalista radikalizmus, a nemzeti kizárólagosság és belterjesség a magyar társadalom céljait, törekvéseit viszik tévútra, amikor a belső és külső ellenségképek kialakításával és fantomizálásával foglalkoznak, s nem a demokratikus jogállamiság teendőinek megfogalmazására, a nemzeti önazonosságra törekednek.

Ma Magyarországon a nacionalista radikalizmus, a nemzeti előítéletesség főként a külföldiek, az idegenek, a nemzeti, etnikai és vallási kisebbségeket, a másság képviselőit veszélyezteti. A holocaust évszázadában különös figyelmet kell fordítanunk az antiszemitizmus elleni fellépésre. Sehol a világon, de különösen Magyarországon – ahol Trianon után a II. világháború embervesztesége jelentette a század másik nemzeti tragédiáját – nem lehet megtenni, hogy ne ítéljük el külön is a szerencsére nem tömegesen jelentkező antiszemitizmust.

Az MSZP határainkon belül és kívül határozottan és következetesen fellép az előítéletek, a nemzeti-etnikai kizárólagosság bármilyen formájával, az idegengyűlölet, a nacionalizmus, a sovinizmus, a rasszizmus, az antiszemitizmus és cigányellenesség megnyilvánulásával, s a magyar nemzeti önérték megsértőivel szemben. A szélsőjobb oldali nacionalista és fajüldöző tevékenységek ellen a törvény teljes szigorával fel kell lépni. Ez a politikai magatartás a kisebbségellenesség és az előítéletesség elleni harcnak csupán szükséges, de nem elégséges demokratikus feltétele. Ezen túlmenően olyan politikára is szükség van, amely a szociális igazságosság és érzékenység fokozott érvényesülését tartja szem előtt, amely elősegíti, hogy a társadalom biztonságérzete ne gyengüljön tovább, hanem erősödjék. Olyan korszerű magyar nemzettudatra van szükség, amely a civil társadalomban a gazdasági változások, a demokratikus átalakulás, az emberi jogi eredmények tudati következményeként, állampolgári büszkeségként formálódik ki.